

3. Кириленко О. Проблеми оптимізації структури державного боргу / О. Кириленко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2007. – № 5. – С. 115–119.
4. Лютий І.О. Державний кредит та боргова політика України: Монографія / Лютий І.О., Зражевська Н.В., Рожко О.Д. – К.: ЦУЛ, 2008. – 352 с.
5. Державний кредит: навч. посіб. / Лубкей Н.П., Ткачук Н.М., Горин В.П., Карапетян О.М. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 140 с.
6. Державний та гарантований державою борг України станом на 31 грудня 2011 р. / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=224493.
7. Державний та гарантований державою борг України станом на 31 грудня 2012 р. / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=224493.
8. Державний та гарантований державою борг України станом на 31 грудня 2009 р. / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=224493.
9. Державний та гарантований державою борг України станом на 31 грудня 2010 р. / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=224493.
10. Вахненко Т.П. Державний борг України: оптимізація структури та управління ризиками / Вахненко Т.П. // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 10–28.

Малиняк Богдан Степанович, доцент кафедри фінансів Тернопільського національного економічного університету, к.е.н., доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСЛІДОВНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

Складне становище в суспільно-політичній та економічній сферах в Україні зумовлює пошук ефективних шляхів подолання кризових явищ. При цьому світове співтовариство та провідні політичні сили в Україні великі надії у вирішенні наявних покладають на розвиток місцевого самоврядування. На місцевому рівні влади в умовах демократії є більше передумов для залучення громадськості до бюджетного процесу, що дає змогу повніше врахувати відмінні потреби населення в різних поселеннях. Слід зазначити, що цьому сприяє насамперед територіальна близькість органів місцевого самоврядування до певної громади. Таким чином створюється сприятливе

середовище для одержання місцевою владою повної, оперативної та достовірної інформації про потреби населення. З іншого боку, демократичні способи формування місцевої влади надають територіальній громаді набагато більше важелів впливу на неї, порівняно з тими, які вона може застосувати до центральних органів влади. В таких умовах вирішального значення для ефективної децентралізації суспільних фінансів і результативності бюджетних видатків набуває наявність сприятливого середовища для реалізації інтересів людей у бюджетній політиці органів місцевого самоврядування.

Незважаючи на наявний потенціал вирішення гострих суспільно-політичних проблем шляхом децентралізації державного управління та розвитку місцевого самоврядування, в Україні спостерігається загалом несприятливе середовище для повноцінної реалізації цього потенціалу. Серед основних перешкод ефективної децентралізації, на нашу думку, є поширення корупції в органах місцевого самоврядування; слабкому врахуванні інтересів громадськості під час ухваленні рішень про бюджет; частих зловживаннях у сфері формування доходів місцевих бюджетів та використанні наявних коштів; невисокий фаховий рівень службовців наділених повноваженнями щодо використання коштів тощо.

Таким чином, необхідною передумовою децентралізації є створення умов для ефективної реалізації національної політики, забезпечення дієвого контролю за формуванням та використанням місцевих бюджетів як з боку органів державного фінансового контролю, так і з боку територіальних громад. Лише в цьому разі можна очікувати значних позитивних ефектів. В протилежному випадку користь від збільшення коштів, якими розпоряджаються органи місцевого самоврядування одержуватимуть винятково верхівка місцевої влади, а мешканці населених пунктів очікуваних вигід не отримають.

Варто зазначити, що крім загалом несформованого середовища на місцях для ефективного управління коштами місцевих бюджетів, існують також чинники, що стають на заваді передачі фінансових ресурсів від центру регіональній та місцевій владі. Такими чинниками є:

– ризик військової агресії з боку Російської Федерації;

– спекулювання Російською Федерацією та місцевими олігархами на сепаратистських настроях населення в східних та частково в південних областях;

– відсутність нормальних умов для дієвого фінансового контролю на місцевому рівні;

– значне навантаження на державний бюджет, що зумовлене об'єктивною необхідністю здійснення значних видатків на: суттєве посилення обороноздатності країни, обслуговування державного боргу, соціальні трансфери населенню, дотування цін на природний газ, дотації Пенсійному фонду України та ін.

Зважаючи на це, акценти у розвитку місцевих фінансів на першому етапі розширення повноважень органів місцевого самоврядування доцільно змістити на повноцінну реалізацію вже наявних у цих органів повноважень та створенні необхідних умов для радикального збільшення доходів місцевих бюджетів. Для цього необхідно забезпечити реалізацію трьох груп заходів: 1) простих; 2) дуже простих; 3) складних.

Серед простих рішень (насправді вони прості у фінансовій площині, але є доволі складними у кримінальній, корупційній тощо сферах) доцільно здійснити заходи щодо забезпечення законності витрачання обмежених бюджетних рішень. В цьому контексті доцільно реалізувати такі заходи:

– налагодити ефективних механізм державних закупівель, який гарантуватиме придбання товарів, робіт і послуг за реальними ринковими цінами;

– розширити повноваження Міністерства економіки щодо контролю за закупівлями, запровадити практику про встановлення індикативних цін (які мають бути максимальними для придбання товарів, робіт і послуг);

– запровадити контроль за обсягами робіт, які фінансуються за рахунок місцевих бюджетів, насамперед, шляхом залучення до контролю неурядових організацій;

– реалізовувати заходи щодо економії бюджетних ресурсів та скорочення нераціональних програм.

До дуже простих заходів (які водночас є дуже складними в адміністративній, морально-етичній, правовій сферах) належать дії щодо збільшення, насамперед, неподаткових платежів до бюджету. Для цього необхідно:

– припинити практику уникнення аукціонів при передачі земельних ділянок орендарям, а забезпечити при цьому залучення до місцевих бюджетів коштів в реальних обсягах;

– забезпечити повноту надходжень рентних платежів від використання природних надр. Встановити обґрунтовану величину рентних платежів;

– провести ревізію пільг на сплату обов'язкових платежів до місцевих бюджетів та радикально скоротити перелік одержувачів пільг;

– провести інвентаризацію комунального майна та здійснити моніторинг орендної плати за користування об'єктів комунальної власності (або їх частин). Встановити мінімальну вартість орендної плати для об'єктів комунальної власності. Привести орендну плату до ринкової величини для усіх об'єктів. Продати об'єкти комунальної власності (доцільність збереження

яких у комунальній власності не підтверджена) за ринковими цінами;

– активно вживати комплекс заходів щодо детінізації економіки та легалізацію виплат заробітної плати.

До третьої групи належать заходи, що спроможні справити позитивний ефект на рівень життя населення в тому числі в довгостроковій перспективі. Ці заходи потребують глибокого розуміння суспільством їхньої необхідності, готовності чиновників їх реалізувати та дієвої Європейського Союзу. До цих заходів належить:

– повноцінне запровадження програмно-цільового методу складання і виконання місцевих бюджетів;

– проведення адміністративно-територіальної реформи та укрупнення місцевих бюджетів;

– модернізація системи бюджетного вирівнювання;

– реформування практики надання цільових трансфертів місцевим бюджетам;

– розвиток державно-приватного партнерства;

– запровадження електронного бюджетування;

– оптимізація мережі та організаційно-правових форм бюджетних закладів;

– удосконалення податкового законодавства та зростання частки податкових надходжень місцевих бюджетів у податкових надходженнях зведеного бюджету країни.

Реалізація цих заходів, як і інших заходів, спрямованих на розвиток місцевого самоврядування в Україні, безпосередньо залежить від трьох чинників: 1) наявності жорстких умови для дотримання чинного законодавства, в

тому числі управління фінансами та невідворотності дієвого покарання за допущені зловживання в управлінні коштами; 2) зростання рівня кваліфікації службовців наділених повноваженнями щодо управління місцевим бюджетом, розвиток їхньої ініціативності, креативності щодо вирішення поставлених завдань; 3) активній участі територіальної громади у бюджетному процесі на місцевому рівні.

Отже, розвиток місцевого самоврядування є доволі складним процесом, який може бути успішним лише за певних умов. Головними з яких є повна

відповідність діяльності органів місцевого самоврядування реальним інтересам місцевих мешканців та загальнонаціональним пріоритетам у гуманітарній, економічній, соціальній сферах. Принципового значення при цьому набуває створення умов для законного та ефективного використання наявних у органів місцевого самоврядування фінансових ресурсах. Лише в цьому випадку бюджетна децентралізація матиме успіх, а не призведе лише до децентралізації місця дерибану суспільних ресурсів з центру в регіони.

Нагайло Світлана Йосипівна, *головний спеціаліст сектору автоматизованої обробки інформації, виплати та контролю за призначенням соціальних виплат відділу бухгалтерського обліку Управління праці та соціального захисту населення Козівської районної державної адміністрації*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ НА ДІТЕЙ ОДИНОКИМ МАТЕРЯМ

Збільшення кількості неповних сімей є фактом, розповсюдженим по всьому світу. На сьогоднішній день в Україні розпадається кожний другий шлюб, все більше жінок народжують дитину без чоловіка. Наслідком цього є зростання чисельності одиноких матерів, більшість з яких можна віднести до категорії осіб, які потребують матеріальної допомоги у зв'язку із тим, що дохід неповної сім'ї складає лише заробітна плата матері.

Законодавством України передбачені пільги та різні гарантії для одиноких матерів, однак, деякі із них жінка втрачає у разі, коли вона вступає в шлюб.

«Одинока мати», «вдова», «жінка, яка виховує дитину без батька» – ці поняття часто зустрічаємо у повсякденному житті та офіційних документах. В сучасному суспільстві все частіше вживається і термін «одинокий батько», однак правового закріплення цього поняття, критерії встановлення його статусу в законодавстві чітко не визначено. Застосування цих понять пов'язане із соціальним захистом (отриманням пільг, соціальних допомог та пенсій), але їх тлумачення у різних галузях згідно з нормативними документами також різне. Особливим суб'єктом відносин та суб'єктом права на пільги та переваги дана категорія осіб (одинокі мати, одинокі батьки)